

Republika e Kosovës
Republika Kosova
Republic of Kosovo

Zyra Kombëtare e Auditimit
Nacionalna Kancelarija Revizije
National Audit Office

RAPORTI I AUDTIMIT

**PËR MINISTRINË E TREGTISË DHE INDUSTRIË
PËR VITIN E PËRFUNDUAR MË 31 DHJETOR 2018**

Prishtinë, qershor 2019

Zyra Kombëtare e Auditimit e Republikës së Kosovës është institucioni më i lartë i kontrollit ekonomik e financiar, i cili me Kushtetutën dhe ligjet e vendit gëzon pavarësi funksionale, financiare dhe operative. Zyra e Kombëtare e Auditimit kryen auditime të rregullsisë dhe të performancës dhe për punën e vet i jep llogari Kuvendit të Kosovës.

Misioni ynë është që përmes auditimeve cilësore të fuqizojmë llogaridhënien në administratën publike për përdorimin efektiv, efikas dhe ekonomik të burimeve kombëtare.

Ne kryejmë auditime në përputhje me standardet e njohura ndërkombëtare të auditimit në sektorin publik si dhe me praktikatat e mira evropiane.

Raportet e Zyrës Kombëtare të Auditimit promovojnë drejtpërsëdrejti llogaridhënien e institucioneve publike pasi që ato ofrojnë bazë të qëndrueshme për të kërkuar llogari nga menaxherët e çdo organizate buxhetore. Në këtë mënyrë ne rrisim besimin në shpenzimin e fondeve publike dhe luajmë një rol aktiv në sigurimin e interesit të taksapaguesve dhe të palëve tjera të interesit në rritjen e përgjegjësisë publike.

Auditori i Përgjithshëm ka vendosur në lidhje me opinionin e auditimit për Pasqyrat Financiare Vjetore të *Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë (MTI)*, në konsultim me Ndihmës Auditorin e Përgjithshëm z. *Qerkin Morina* i cili e ka mbikëqyrur auditimin.

Raporti është rezultat i auditimit të kryer nga *Muhamet Balaj, Qëndresa Sogojeva dhe Lumturije Sopi* nën menaxhimin e Udhëheqësit të Departamentit të Auditimit z. *Blerim Kabashi*

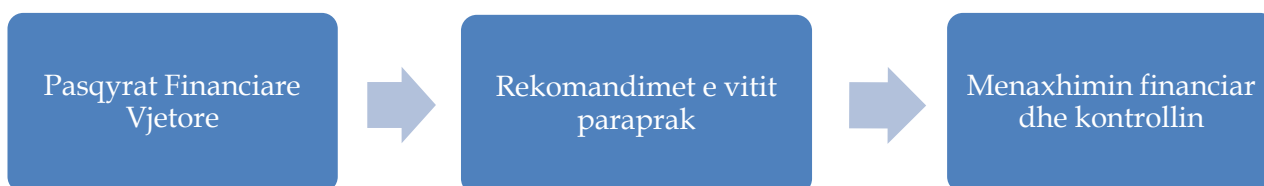
TABELA E PËRMBAJTJES

Përmbledhje e përgjithshme	4
1 Fushëveprimi dhe metodologjia e auditimit	6
2 Pasqyrat financiare vjetore dhe obligimet për raportim të jashtëm	7
3 Menaxhimi financiar dhe kontrolli	11
4 Qeverisja e mirë.....	21
5 Progresi në zbatimin e rekomandimeve.....	22
Shtojca I: Shpjegim i llojeve të ndryshme të opinioneve të aplikuara nga ZKA	27
Shtojca II: Letër Konfirmimi	30

Përmbledhje e përgjithshme

Ky Raport përmbledhë çështjet kryesore që dalin nga auditimi i Pasqyrave Financiare Vjetore të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë (MTI) për vitin 2018, i cili e përcakton Opinionin e dhënë nga Auditori i Përgjithshëm. Ekzaminimi i pasqyrave financiare për vitin 2018 është kryer në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (SNISA). Qasja jonë ka përfshirë testet dhe procedurat, të cilat ishin të nevojshme për të arritur në një opinion lidhur me pasqyrat financiare. Qasja e aplikuar e auditimit është paraqitur në Planin e Jashtëm të Auditimit, të datës 20.12.2018.

Auditimi ynë është fokusuar në:

Puna e ndërmarrë nga Zyra e Kombëtare e Auditimit për të përfunduar auditimin për vitin 2018 është përcaktuar varësisht nga cilësia e kontrollit të brendshëm të zbatuar nga menaxhmenti i Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë.

Zyra Kombëtare e Auditimit vlerëson Menaxhmentin e lartë dhe stafin e Ministrisë për bashkëpunim gjatë procesit të auditimit.

Opinion i Auditorit të Përgjithshëm

Opinion i Kualifikuar me theksim të çështjes

Pasqyrat Financiare Vjetore për vitin 2018 *paraqesin një pamje të drejtë dhe të vërtetë* në të gjitha aspektet materiale, përveç shpenzimeve për paga në vlerë prej 139,711€ për 26 punonjës pa vijueshmëri në punë.

Theksimi i çështjes

Ne tërheqim vëmendjen tuaj për faktin se investimet kapitale janë mbivlerësuar për shumën prej 305,087€ dhe detyrimet kontigjente janë mbivlerësuar për 119,107€.

Më gjerësisht shih Pjesën 2.1 të këtij Raporti.

Shtojca I, shpjegon llojet e ndryshme të opinioneve të aplikuar nga Zyra Kombëtare e Auditimit.

Konkluzionet dhe rekomandimet kryesore**Përgjigja e menaxhmentit në auditimin 2018**

Ministri është pajtuar me gjetjet dhe konkluzionet e auditimit, si dhe është zotuar se do t'i adresoj të gjitha rekomandimet e dhëna.

1 Fushëveprimi dhe metodologjia e auditimit

Zyra Kombëtare e Auditimit (ZKA) është përgjegjëse për kryerjen e auditimit të rregullsisë që përfshin ekzaminimin dhe vlerësimin e pasqyrave financiare dhe të dhënave tjera financiare, si dhe shprehjen e mendimit:

- Nëse pasqyrat financiare japin një pamje të drejtë dhe të vërtetë të llogarive dhe çështjeve financiare për periudhën e auditimit;
- Nëse të dhënat financiare, sistemet dhe transaksionet janë në pajtim me ligjet dhe rregulloret në fuqi;
- Për përshtatshmërinë e funksioneve të kontrollit të brendshëm dhe të auditimit të brendshëm; dhe
- Nëse janë ndërmarrë veprimet e duhura për zbatimin e rekomandimeve të auditimit.

Puna e ndërmarrë e auditimit është bazuar në vlerësimin e rrezikut për auditimin e MTI-së. Ne kemi analizuar veprimtarinë e Ministrisë se deri në çfarë mase mund të mbështetemi në kontrollet menaxheriale për të përcaktuar nivelin e testeve të hollësishme, që janë të nevojshme për të siguruar dëshmitë që mbështesin opinionin e AP-së.

Procedurat tona kanë përfshirë rishikimin e kontrolleve të brendshme, të sistemeve të kontabilitetit, teste të ndërlidhura substanciale si dhe aranzhimet e ndërlidhura të qeverisjes deri në masën që ne i konsiderojmë të nevojshme për kryerjen efektive të auditimit. Gjetjet e auditimit nuk duhet të konsiderohen si një pasqyrë gjithëpërfshirëse e të gjitha dobësive që mund të ekzistojnë, apo e të gjitha përmirësimeve që mund të bëhen në sistemet dhe procedurat që kanë operuar.

Kapitujt në vijim ofrojnë përmbledhje të detajuar të gjetjeve tona të auditimit dhe rekomandimet në çdo fushë të rishikimit. Përgjigjet e menaxhmentit në rezultatet e auditimit mund të gjenden në Shtojcën II.

2 Pasqyrat financiare vjetore dhe obligimet për raportim të jashtëm

Auditimi ynë i Pasqyrave Financiare Vjetore (PFV) merr parasysh pajtueshmërinë me kornizën raportuese si dhe cilësinë dhe saktësinë e informacionit të prezantuar në PFV. Gjithashtu, merr parasysh edhe deklaratën e bërë nga Zyrtari Kryesor Administrativ dhe Zyrtari Kryesor Financiar, kur PFV-të dorëzohen në Ministrinë e Financave.

Deklarata për prezantimin e PFV-ve përfshinë një numër të pohimeve në lidhje me pajtueshmërinë me kornizën raportuese si dhe cilësinë e informacionit në kuadër të PFV-ve. Këto pohime kanë për qëllim t'i ofrojnë Qeverisë sigurinë se të gjitha informatat relevante janë ofruar për të siguruar se mund të ndërmerret një proces auditimi.

2.1 Opinioni i auditimit

Opinion i kualifikuar me theksim të çështjes

Ne kemi audituar PFV-të e Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë për vitin e përfunduar më 31 dhjetor 2018, të cilat përfshijnë pasqyrën e pranimeve dhe të pagesave në para të gatshme, pasqyrën e ekzekutimit të buxhetit, si dhe shënimet shpjeguese të pasqyrave financiare.

Sipas opinionit tonë, përveç efekteve të çështjes së përshkruar në paragrafin për Bazën për Opinion të Kualifikuar, Pasqyrat Financiare Vjetore për vitin e përfunduar më 31 dhjetor 2018, prezantojnë një pamje të drejtë dhe të vërtetë në të gjitha aspektet materiale, në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit për Sektorin Publik (të kontabilitetit bazuar në para të gatshme), Ligjit nr. 03/L-048 për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë (me plotësime dhe ndryshime) dhe Rregulloren MF. Nr. 01/2017 për Raportim Vjetor Financiar nga Organizatat Buxhetore.

Baza për opinion të kualifikuar

Shpenzimet për paga në vlerë prej 139,711€ për 26 punonjës të cilët nuk kanë vijuar orarin e rregullt të punës konsiderohen shpenzime të parregullta të buxhetit. Arsyeja për këto pagesa është se Qeveria e Kosovës me marrëveshjen e Brukselit për shuarjen e të ashtuquajturës “mbrojtja civile” ka marrë për obligim të integroj këtë komunitet në institucionet e shtetit. Përkundër përpjekjeve të Qeverisë për të krijuar kushte për punë për këtë komunitet, nuk është arritur qëllimi i integritetit të tyre pasi ka ndodhur një sulm në objektet ku do duhej të filloj puna, si dhe ka pasur kërcënime tjera të vazhdueshme. Prandaj, për shkaqe të sigurisë së këtyre punëtorëve, dhe pjesërisht edhe për shkaqe të objekteve në të cilat ende nuk është përfunduar renovimi, Ministria nuk ishte në gjendje t'i angazhoj në punë stafin e kontraktuar.

Auditimi jonë është kryer në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (SNISA). Sipas këtyre standardeve, përgjegjësitë tona janë përshkruar më poshtë tek

pjesa 'Përgjegjësitë e Auditorit për Auditimin e Pasqyrave Financiare'. Sipas kërkesave etike, të cilat janë relevante për auditimin tonë të pasqyrave vjetore financiare të Organizatave Buxhetore në Kosovë, ZKA është e pavarur nga Ministria dhe përgjegjësitë tjera etike janë përmbushur në pajtim me këto kërkesa. Besojmë se dëshmitë e auditimit që kemi marrë janë të mjaftueshme dhe të duhura për sigurimin e bazës për opinionin tonë të kualifikuar.

Theksimi i çështjes

Duam të tërheqim vëmendjen tuaj në faktin se:

1. Investimet kapitale ishin mbivlerësuar në vlerë prej 305,087€ ky mbivlerësim vjen si rezultat :
 - MTI nuk kishte respektuar memorandumun e mirëkuptimit me Komunën e Drenasit ku sipas pikës 15 të këtij memorandum, 70% e të hyrave të realizuara nga parku u biznesit në Drenas duhet t'i takojnë komunës së Drenasit. Meqenëse MTI nuk kishte kryer transferin e këtyre të hyrave me kohë, Komuna e Drenasit përmes vendimeve gjyqësore kishte realizuar të drejtën e shfrytëzimit të këtyre të hyrave në vlerë prej 291,072€. MTI, këto detyrime i kishte paguar nga kategoria e investimeve kapitale; Një pagesë prej 9,000€ ishte kryer për studim fizibilitetit për zonat ekonomike në Malishevë, dhe 5,015€ tjera ishin paguar për revidimin e projektit për parkun industrial në Lumadh në komunën e Vushtrrisë. Dy pagesat e fundit do duhej të klasifikohen në kategorinë e mallrave dhe shërbimeve, ndërsa ishin kryer nga investimet kapitale; dhe
2. Detyrimet kontingjente janë mbivlerësuar për 119,107€ pasi që në regjistrin e përgjithshëm vlera e përgjithshme e tyre është 2,024,423€ ndërsa në pasqyra financiare janë prezantuar 2,143,530€. Ky mbivlerësim ka ardhur si rezultat i përfshirjes në mënyrë të gabuar i llogarive të arkëtueshme në regjistrin e detyrimeve kontingjente, të cilat ministria i ka proceduar në avokaturën shtetërore.

Përgjegjësia e menaxhmentit dhe personave të ngarkuar me qeverisje për PFV

Sekretari i Përgjithshëm i Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë është përgjegjës për përgatitjen dhe prezantimin e drejtë të pasqyrave financiare sipas Standardeve Ndërkombëtare të Kontabilitetit në Sektorin Publik - Raportimi Financiar bazuar në Kontabilitetin e Parasë së Gatshme të modifikuar, si dhe është përgjegjës për kontrole të brendshme të cilat menaxhmenti i përcakton si të nevojshme për të mundësuar përgatitjen e pasqyrave financiare, pa keq-deklarime materiale të shkaktuara qoftë nga mashtrimi apo gabimi. Kjo përfshinë zbatimin e Ligjit nr. 03/L-048 për Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë (me plotësime dhe ndryshime).

Ministri i Tregtisë dhe Industrisë është përgjegjës për të siguruar mbikëqyrjen e procesit të raportimit financiar në Ministri.

Përgjegjësia e Auditorit të Përgjithshëm për auditimin e PFV-ve

Përgjegjësia jonë është që të shprehim një opinion për PFV në bazë të auditimit të kryer. Auditimi është kryer në përputhje me SNISA. Këto standarde kërkojnë që t'i përmbahemi kërkesave etike, të planifikojmë dhe të kryejmë auditimin për të marrë siguri të arsyeshme se pasqyrat financiare nuk përmbajnë keq-deklarime materiale.

Siguria e arsyeshme është një nivel i lartë i sigurisë, por nuk garanton se një auditim i kryer në pajtim me SNISA-t do të zbulojë çdo keq-deklarim material që mund të ekzistoj. Keq-deklarimet mund të rezultojnë nga mashtrimi ose gabimi dhe konsiderohen materiale nëse, individualisht ose së bashku, mund të ndikojnë në vendimet e marra mbi bazën e këtyre PFV-ve.

Auditimi përfshinë kryerjen e procedurave për të marrë dëshmi në lidhje me informatat financiare dhe shpalosjet në PFV. Procedurat e zgjedhura varen nga gjykimi i auditorit, duke përfshirë edhe vlerësimin e rreziqeve nga keq-deklarimet materiale në PFV, qoftë për shkak të mashtrimit apo gabimit. Gjatë vlerësimit të rrezikut, auditori merr në konsideratë kontrollin e brendshëm që është relevant në përgatitjen e pasqyrave financiare nga entiteti, në mënyrë që të dizajnoj procedura të auditimit që janë të përshtatshme për rrethanat e entitetit, por jo për qëllim të shprehjes së opinionit mbi efektivitetin e kontrolleve të brendshme të entitetit.

Auditimi përfshinë edhe vlerësimin e përshtatshmërisë së politikave kontabël të përdorura, arsyeshmërinë e përlllogaritjeve kontabël të bëra nga menaxhmenti, si dhe vlerësimin e prezantimit të pasqyrave financiare.

2.2 Pajtueshmëria me kërkesat për PFV-të dhe kërkesat tjera për raportim

Ministria e Tregtisë dhe Industrisë kërkohet të raportoj në përputhje me kornizën e caktuar raportuese dhe kërkesat tjera për raportim. Ne kemi marrë parasysh:

- Pajtueshmërinë me Rregulloren MF. Nr. 01/2017 për Raportim Vjetor Financiare nga Organizatat Buxhetore;
- Kërkesat e LMFP-së nr. 03/L-048 (me ndryshime dhe plotësime);
- Pajtueshmërinë me Rregullën Financiare nr. 01/2013 Për Shpenzimin Parave Publike dhe Rregullën Financiare nr. 02/2013 për Menaxhimin e Pasurisë jo Financiare;
- Planin e veprimit për adresimin e rekomandimeve; dhe
- Kërkesat e Procedurave të Menaxhimit Financiar dhe të Kontrolleve (MFK).

Në kontekst të PFV-ve, nuk kemi asnjë çështje për të ngritur.

Në PFV ishin të nevojshme disa korrigjime financiare dhe kemi dhënë edhe disa sugjerime të tjera për të përmirësuar cilësinë e tyre, si në vijim:

Gjetjet më lartë, tregojnë që përgatitja e PFV-ve nuk është menaxhuar në mënyrën më të mirë.

DEKLARATA E BËRË NGA MENAXHMENTI I MINISTRISË SË TREGTISË DHE INDUSTRISË

Marrë parasysh çka u tha më lartë, Deklarata e bërë nga Zyrtari Kryesor Administrativ dhe ai Financiar, me rastin e dorëzimit të PFV-ve në Ministrinë e Financave, mund të konsiderohet e pasaktë për shkak se gjatë auditimit janë identifikuar gabime materiale të cilat kanë rezultuar me modifikim të opinionit dhe theksim të çështjes.

Në kontekst të kërkesave tjera për raportim të jashtëm, nuk kemi çështje për të ngritur.

2.3 Rekomandimet lidhur me Pasqyrat Financiare Vjetore

Për çështjet e sipër përmendura jepen rekomandimet:

Rekomandimi A1 Ministri duhet që të shqyrtoj arsyet e mos vijimit në punë të këtyre punëtorëve, të zgjidhë problemin e angazhimit të tyre të rregullt në punë, ose në të kundërtën, të ndërpres pagesat e parregullta për pagat e tyre. Për shkak të kompleksitetit të këtij problemi, Ministri rekomandohet që çështjen e mëtejme të këtyre pagesave ta adresoj edhe në Qeveri.

Rekomandimi A2 Ministri duhet të rishikoj ne koordinim me Thesarin që ta rregulloje çështjen e regjistrimit dhe raportimit të të hyrave nga qiraja në SIMFK , të shqyrtohet mundësia nga aspekti teknik i sistemit që të hyrat të cilat i takojnë Komunës së Drenasit, të regjistrohen në kodin e sajë organizativ.

Rekomandimi A3 Ministri duhet të siguroj se hartuesit e pasqyrave në bashkëpunim me departamentin ligjor do të jenë më të kujdesshëm gjatë shpalesjes së detyrimeve kontingjente duke prezantuar gjendjen e plotë të tyre në pasqyrat financiare.

3 Menaxhimi financiar dhe kontrolli

Puna jonë lidhur me Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin (MFK), pasqyron aktivitetet e detajuara të auditimit për sistemet e të hyrave dhe shpenzimeve në organizatat buxhetore. Në mënyrë të veçantë, në fokus të auditimit ishte menaxhimi i buxhetit, çështjet e prokurimit, burimet njerëzore si dhe pasuritë dhe detyrimet.

Konkluzioni për menaxhimin financiar dhe kontrollin

Menaxhmenti, ndonëse ka zbatuar pjesërisht një numër kontrollesh të brendshme për të siguruar se sistemet funksionojnë si duhet, ne kemi vërejtur se masat e aplikuara janë të dobëta dhe jo efektive dhe nuk mundësojnë një përgjigje efektive dhe me kohë ndaj problemeve operative të identifikuar.

3.1 Planifikimi dhe realizimi i buxhetit

Ne i kemi shqyrtuar burimet e fondeve buxhetore, shpenzimet e fondeve si dhe të hyrat e arkëtuara sipas kategorive ekonomike. Kjo është paraqitur në tabelat e mëposhtme:

Tabela 1. Burimet e fondeve buxhetore (në €)

Përshkrimi	Buxheti fillestar	Buxheti Final ¹	2018 Realizimi	2017 Realizimi	2016 Realizimi
Burimet e Fondeve:	9,076,489	7,999,954	7,095,224	4,925,977	4,557,724
Granti i Qeverisë -Buxheti	8,685,165	7,608,630	7,046,220	4,925,977	4,557,199
Financimi nga huamarrja	391,324	391,324	49,004	-	-
Donacionet e jashtme	-	-	-	-	525

Në vitin 2018, Ministria e tregtisë dhe Industrisë ka shpenzuar 89% të buxhetit final ose 7,095,224€, me një përmirësim prej 6% krahasuar me vitin 2017. Megjithatë, realizimi i buxhetit në investime kapitale nuk ka arritur nivelin e pranueshëm.

¹ Buxheti Final – buxheti i aprovuar nga Kuvendi i përshtatur më pas nga Ministria e Financave

Tabela 2. Shpenzimet e fondeve sipas kategorive ekonomike (në €)

Përshkrimi	Buxheti fillestar	Buxheti Final	2018 Realizimi	2017 Realizimi	2016 Realizimi
Shpenzimet e fondeve sipas kategorive ekonomike:	9,076,489	7,999,954	7,095,224	4,925,977	4,557,724
Pagat dhe Mëditjet	1,681,955	1,591,815	1,591,815	1,399,399	1,402,343
Mallrat dhe Shërbimet	2,185,254	2,228,134	1,684,470	935,457	1,198,814
Shërbimet komunale	109,280	65,040	49,493	65,166	55,794
Subvencionet dhe Transferet	2,050,000	1,971,435	1,943,046	1,475,695	1,274,893
Investimet Kapitale	3,050,000	2,143,530	1,826,400	1,050,260	625,880

Shpjegimet rreth ndryshimeve në kategoritë buxhetore dhe ndikimet, janë dhënë si në vijim:

- Zvogëlim i buxhetit për paga dhe mëditje prej 90,140€ është bërë me vendime të Qeverisë, prej të cilave: 674€ sipas vendimit nr. 07/80 i datës 18.12.2018 dhe 89,466€ sipas vendimit nr. 02/70 i datës 19.10.2018 për kursime, transfere dhe ndarje buxhetore. Zvogëlimi ka ndodhur si rezultat i tepricave buxhetore të ministrisë, ndërsa realizimi i buxhetit për këtë kategori është 100%.
- Mallrat dhe shërbimet janë rritur për 42,880€ si rezultat i transfereve nga kategoria e shpenzimeve komunale në vlerë prej 16,380€ dhe nga kategoria e subvencioneve dhe transfereve 26,500€. Transferimi ka ndodhur si rezultat i mjeteve të lira në kategorinë e subvencioneve dhe komunalive, ndërsa realizimi i buxhetit për këtë kategori është 76%.
- Buxheti për komunalishte reduktuar për 44,240€, prej të cilave 27,860€ me vendimin e Qeverisë nr. 07/80 i datës 18.12.2018 për kursime, transfere dhe ndarje buxhetore dhe 16,380€ përmes transfereve në mallra dhe shërbime me kërkesën e Ministrisë. Reduktimi ka ndodhur si rezultat i tepricave buxhetore dhe nevojës për mjete në kategorinë e mallrave. Realizimi për këtë kategori është 76%.
- Subvencionet dhe transferet janë zvogëluar për 78,565€, prej të cilave 52,065€ përmes vendimit të Qeverisë nr. 07/80 i datës 18.12.2018 dhe 26,500€ përmes transfereve ndërmjet kategorive ekonomike me kërkesën e Ministrisë. Kjo ka ndodhur si rezultat i tepricave të mjeteve buxhetore dhe nevojës për mjete në kategorinë e mallrave. Realizimi për këtë kategori ekonomike është 99%.
- Buxheti për shpenzime kapitale është zvogëluar për 906,470€, prej të cilave: 27,249€ me vendimin e Qeverisë nr. 07/80 i datës 18.12.2018, 707,221€ me vendimin nr. 11/79 i datës 11.12.2018, dhe 172,000€ janë tërhequr me vendimin nr. 04/70 i datës 19.10.2018 për kursime, transfere dhe ndarje buxhetore. Shkurtimeve kanë ndodhur si rezultat i tepricave buxhetore, ndërsa realizimi për këtë kategori është 85%.

Çështja B1 – Realizimi i ulet i buxhetit në kategorinë investime kapitale

Gjetja Edhe pse buxheti final është realizuar në vlerë 7,095,224€ apo 89%, MTI nuk kishte arritur performancë të mirë buxhetore në kategorinë e investimeve kapitale. Realizimi i buxhetit në investimet kapitale është 1,826,400€ apo 85%.e buxhetit final, nëse marrim për bazë buxhetin fillestar, përqindja e realizimit në këtë kategori është vetëm 60%. Kjo ka ardhur si rezultat i problemeve të shpronësimit në komuna lidhur me qendrat e bizneseve ku ministria ka planifikuar të investoj.

Rreziku Ngecjet në realizimin e buxhetit në krahasim me planin, kanë shkaktuar mos realizimin e projekteve të parapara dhe shfrytëzimin jo efikas të fondeve të disponueshme. Kjo rrezikon edhe mos përmbushjen e objektivave të organizatës në përgjithësi.

Rekomandimi B1 Ministri duhet të ndërtoj një bashkëpunim më të mirë me komunat dhe t'i eliminoj me kohë të gjitha problemet me shpronësimin në mënyrë që mos të ketë ngecje në inicimin dhe realizimin e projekteve lidhur me qendrat e bizneseve.

3.1.1 Të hyrat

Ministria ka planifikuar të hyra në vlerë të përgjithshme prej 1,523,405€, ndërsa ka realizuar 2,250,946€. Kuotën më të madhe prej 29% në këtë realizim e kanë të hyrat nga regjistrimi i pengut, pronësia industriale, licenca për importimin e naftës dhe licencat për importin e duhanit dhe të hyrat tjera ku përfshihen të hyrat nga qiraja dhe taksa të ndryshme. Ministria e Tregtisë dhe Industrisë të hyrat e realizuara prej 18 llojesh nuk i shfrytëzon për aktivitetin e vet, rrjedhimisht ato derdhen në buxhetin e konsoliduar të shtetit, prandaj nuk i planifikon me ligjin e buxhetit.

Tabela 3. Të hyrat vetjake (në €)

Përshkrimi	Buxheti fillestar	Buxhetit Final	2018 Pranimet	2017 Pranimet	2016 Pranimet
Të hyrat jo tatimore	1,523,405	1,523,405	2,250,946	1,854,733	2,287,813
Totali	1,523,405	1,523,405	2,250,946	1,854,733	2,287,813

Çështja B2 - Planifikim i dobët i të hyrave

- Gjetja** Planifikimi i të hyrave është bërë përmes planifikimit të brendshëm dhe është i paraparë në Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve (KASH). Nuk ekziston një planifikim i analizuar për të hyrat e përgjithshme dhe këtë e vërteton diferenca ndërmjet planifikimit dhe realizimit prej 727,541€ si tejkalim i planit. Gjithashtu, mungon arsyeshmëria e një planifikimi të tillë kur dihet se edhe realizimi në vitin e kaluar ka qenë më i lartë. Ministria bënë planifikimin sipas departamenteve që realizojnë të hyra, dhe jo sipas llojit të të hyrave.
- Rreziku** Planifikimi i të hyrave që nuk bazohet në analiza të mirëfillta, duke mos marrë në konsiderim edhe trendin historik, ndikon në shfaqjen e diferencave në mes planifikimit dhe realizimit, me efekt edhe në procesin përfundimtar të shpenzimeve.
- Rekomandimi B2** Ministri duhet të siguroj se departamenti i buxhetit me rastin e planifikimit të të hyrave, do të merr parasysh të gjitha informacionet relevante, përfshi edhe realizimin e të hyrave gjatë viteve paraprake.

3.1.2 Pagat dhe shtesat

Buxheti fillestar për vitin 2018 është 1,681,954€, ndërsa ai final është 1,591,815€. Buxheti final për paga ishte shpenzuar në tërësi. Pagat dhe mëditjet paguhen përmes një sistemi të centralizuar të pagave i menaxhuar nga Ministria e Financave dhe MAP. Numri i stafit i aprovuar me buxhet është 248. Numri i stafit i aprovuar me ligjin e buxhetit është 248, duke përfshirë edhe kabinetin e ministrit prej 13 pozita, ndërsa pozita të shërbyesve civil janë 235.

Ministria kishte mbuluar 210 pozita të rregullta, përfshirë stafin politik, ndërsa nuk kishte plotësuar 38 pozita të lira të aprovuara. Në Agjencinë e Metrologjisë me ligjin e buxhetit janë 22 pozita të aprovuara ndërsa numri aktual në fund të vitit është 6 pozita të mbuluara, Inspektoriati i tregut me ligjin e buxhetit kishte 32 pozita të aprovuara ndërsa numri aktual i të punësuarve ishte 27 pozita dhe Departamenti i financave dhe shërbimeve, me ligjin e buxhetit kishte 48 pozita të aprovuara ndërsa numri aktual i të punësuarve ishte 42 të punësuar. Ndërsa dhjetë pozita tjera të lira janë në departamente të ndryshme në MTI.

Sa i përket rregullsisë së dosjeve të personelit, pas sugjerimeve tona gjatë procesit të auditimit, ministria ka plotësuar dosjet e personelit me vendimin mbi kalkulimin e përvojës së punës dhe certifikatat nën hetime.

Çështja B3 - Pagesa të parregullta të pagave dhe shtesave

Gjetja Ministria ka për obligim të paguaj pagat e punonjësve sipas koeficientit të përcaktuar në kontratë apo akt emërim. Gjithashtu, paguan shtesat për kategori të veçanta të profesioneve deficitare e përcaktuar kjo me vendimin e qeverisë nr. 02/39 i datës 08.10.2018.

Ne kemi identifikuar 15 raste (punonjës) ku vlera e paguar nuk përputhet me vlerën e specifikuar në akt emërim me ç' rast pagesa është më e ulët. Nga gjithsej 15 raste, shtatë pozita janë asistente administrative të cilat kanë koeficientin 6 ndërsa paguhen me koeficientin 5, dy pozita njëra regjistruese e pengut dhe tjetra arkiviste posedojnë koeficientin 6 ndërsa paguhen me koeficientin 5.5 dhe gjashtë pozita janë inspektorë të cilët kanë koeficientin 8 ndërsa paguhen me koeficientin 7.

Në një rast është identifikuar se pozita udhëheqës i divizionit për TI dhe shërbime logjistike në departamentin për financa dhe shërbime të përgjithshme në MTI nuk përfiton shtesë si staf deficitar. Kjo gjendje është për shkak të refuzimit të ndryshimit të koeficienteve nga ana Ministrisë së Administratës Publike dhe Ministrisë së Financave me arsyetimin se ligji i pagave është në proces dhe duhet nivelizim i titujve të punës.

Rreziku Mos pagesa e personelit sipas akt emërimit, rrit rrezikun që ministria të paditet nga personat e dëmtuar dhe kjo do të dëmtonte buxhetin e ministrisë për pjesën e shpenzimeve administrative dhe do të zvogëlonte motivin e punonjësve për punë.

Rekomandimi B3 Ministri duhet të rishikoj rastet e tilla dhe të siguroj se do të kompensohen punonjësit e dëmtuar sipas koeficientit të përcaktuar me akt emërim.

3.1.3 Mallrat dhe shërbimet, si dhe shërbimet komunale

Buxheti final për vitin 2018 për mallra dhe shërbime është 2,228,134€, ndërsa ministria ka realizuar 1,684,470€ apo 76% të buxhetit. Shpenzimet për këtë kategori kanë të bëjnë me: Shërbime kontraktuese tjera, shpenzime për anëtarësim në organizatat ndërkombëtare, furnizim për zyre, blerje për rezerva shtetërore dhe dreka zyrtare.

Buxheti final për vitin 2018 për shërbime komunale është 65,040€, ndërsa ministria ka realizuar 49,493€ apo 76% të buxhetit.

Çështja B4 - Mbulimi i pozitave të përhershme me kontrata për shërbime të veçanta më gjatë se gjashtë muaj

Gjetja Sipas Ligjit për Shërbyes civil nr.03/L-149, nenit 12 organizata buxhetore mund të angazhojnë punëtorë me afat të caktuar në bazë të kontratave “Marrëveshje për shërbime të veçanta”, për më pak se gjashtë muaj.

Ministria ka vazhduar angazhimin e kontratave për shërbime të veçanta. Vitin e kaluar (2017) ishin 20 punëtorë, ndërsa në 2018 ky numër ka arritur në 45 të punësuar me këtë lloj kontrate, ndërsa sipas Ligjit të Buxheti nga gjithsej 248 pozita të aprovuara, vetëm 210 pozita janë të mbuluara me zyrtare te rregullt.

Angazhimi për shërbime të veçanta është në programet e përhershme të punës të cilët trajtohen si të punësuar të rregullt (vijueshmëria, pushimet vjetore) ndërsa paguhen nga mallrat dhe shërbimet, ku prej tyre 32 kanë kaluar periudhën e angazhimit për më shumë se gjashtë muaj (nga 7 deri 33 muaj). Moskujdesi për të plotësuar pozitat e lira të aprovuara me buxhet, ka shkaktuar vazhdimin e këtyre kontratave.

Rreziku Angazhimi me marrëveshje për shërbime të veçanta për pozita të përhershme dhe me më shumë se gjashtë muaj, pa një konkurrueshmëri në procesin e angazhimit (rekrutimit) rezulton me performancë dhe monitorim të dobët të stafit, rritë pasigurinë nëse në pozitat e tilla është angazhuar stafi adekuat dhe cilësia e shërbimeve të ofruara nuk mund të jetë e nivelit të duhur.

Rekomandimi B4 Ministri duhet të siguroj që të plotësohen të gjitha vendet e lira të punës të aprovuara me buxhet dhe të siguroj se angazhimet e tilla iu përmbahen kërkesave ligjore.

Çështja B5 - Avancet e pambyllura sipas afatit ligjor

Gjetja Sipas Rregullores nr. 01/2018 për përfundimin e viti fiskal, neni 7 mbyllja e avanceve për udhëtime zyrtare dhe parave të imëta duhet të behet deri me datën 15 janar të vitit të ardhshëm fiskal. Ne kemi identifikuar se gjashtë avance (dy për paranë e imët në vlerë prej 2,000€ dhe 1500€², dy avance për udhëtime zyrtare me vlerë 550€ dhe 169€, si dhe dy kredit kartela me vlerë 1,925€ dhe 308€) janë të pambyllura dhe të pa arsyetuara. Kjo gjendje ka ardhur si rezultat i neglizhencës së shfrytëzuesve të avanceve, por edhe e zyrtarëve financiar për të kërkuar nga shfrytëzuesit që të arsyetojnë shpenzimet.

² Ky avanc i takon periudhës 2016 dhe për një pjesë të këtyre mjeteve MTI ka kërkuar nga Avokati Shtetëror për të nisur procedurë gjyqësore ndaj ish zyrtarit të MTI (shoferi ish zv. Ministrit) për kthimin e mjeteve.

Rreziku Vonesat në mbylljen e avanceve rrisin rrezikun që paratë e shpenzuara mos të arsyetohen, dhe të mos përdoren për qëllimet e dhëna.

Rekomandimi B5 Ministri duhet të siguroj menaxhim të mirë dhe të vendos kontrolle adekuate lidhur me avancet duke i respektuar afatet ligjore për mbylljen e tyre, ndërsa mjetet e pa arsyetuara duhet të kthehen në buxhetin e ministrisë sipas kërkesave ligjore.

Çështja A4 – Mos përgatitja e planit për menaxhimin e kontratës sipas rregullave

E gjetura Sipas nenit 81 të Ligjit për Prokurim Publik nr. 04/L-042, autoritete kontraktuese janë të obliguara për përgatitjen e planit për menaxhimin e kontratave, duke përfshirë në veçanti çështjet e aspekteve organizative, ekonomike, teknike dhe ligjore. Nga katër mostra të testuara për furnizime dhe shërbime, për asnjërën nuk është plotësuar nga menaxherët e kontratave plani për menaxhimin e kontratës me informatat e nevojshme sipas kërkesave ligjore. Formulari standard i KRPP-së, ka vetëm informatën “Sipas dosjes së tenderit”. Kjo kishte ndodhur për shkak të neglizhencës së menaxherëve të kontratave mbi detyrën e pranuar dhe mungesës së mbikëqyrjes nga ana e menaxhmentit.

Rreziku Mos përgatitja e planit për menaxhimin e kontratës, mundëson që devijimet e mundshme të mos identifikohen dhe ndërmarrja e veprimeve në mos bëhet me kohë për përmirësimin e situatës.

Rekomandimi A4 Ministria duhet të siguroj se të gjithë menaxherët e kontratës, përgatitin dhe azhurnojnë planin për menaxhimin e kontratës, sipas kushteve të kontratës dhe realizimit të saj, në pajtim me ligjin në fuqi.

3.1.4 Subvencionet dhe transferet

Buxheti final për subvencione dhe transfere ishte 1,971,435€. Prej tyre në 2018 ishin shpenzuar 1,943,046€ apo 99% e buxhetit. Ato kanë të bëjnë me subvencione për entitete jopublike të cilat përfshijnë ndarjen e grandeve për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, pagesat për pjesëmarrje dhe ndarje të hapësirave për panairët ndërkombëtare për promovim eksporti.

Nuk kemi rekomandime në këtë fushë.

3.1.5 Investimet kapitale

Buxheti final për investime kapitale në vitin 2018 është 2,143,530€ me një realizim prej 1,826,400€ apo 85% të buxhetit. Shpenzimet lidhur me investimet kapitale përfshijnë ndërtimin e Parkut të Biznesit në Drenas faza e katërt, Ndërtimi i parkut të biznesit në zonat ekonomike në Vushtrri, Ndërtimi i zonave tjera ekonomike nëpër Kosovë, Blerja e softuerit për unifikimin e numrave fiskal, doganor dhe biznesor si dhe zhvillimi i fushave të reja të metrologjisë.

Lidhur me gjetjet në këtë kategori referoju kapitullit 2.1 opinionit të Auditimit, respektivisht theksimit të çështjes.

3.2 Pasuritë kapitale dhe jo-kapitale

Pasuria kapitale e prezantuar në pasqyrat financiare është 13.7 milionë euro. Pasuritë kapitale përbëhen prej investimeve në vijim, ndërtesave, pasurive fikse të paprekshme dhe pajisje të TI-së. Pasuritë jokapitale kanë një vlerë prej 111,000€ dhe stoqet në vlerë prej 5,440€. Pasuritë kapitale menaxhohen përmes sistemit të Thesarit, ndërsa ato jokapitale dhe stoqet me sistemin e-pasuria.

Çështja A5 – Dobësi në procesin e inventarizimit

Gjetja Sipas Rregullores për menaxhimin e pasurisë jo financiare 02/2013, neni 19 respektivisht paragrafi 4.3, është detyrë e komisionit të inventarizimit të bëjë krahasimin e gjendjes së inventarizuar me gjendjen në regjistrat e pasurisë jo financiare. Komisioni i inventarizimit nuk ka bërë krahasimin e gjendjes së inventarizuar me gjendjen në regjistrat e pasurisë. Kjo, për shkak të mos kuptuarit të drejt të kërkesave të rregullores dhe mungesës së një udhëzimi të brendshëm të inventarizimit.

Rreziku Mungesa e krahasimit të gjendjes së inventarizuar me gjendjen në regjistrat e pasurisë jo financiare nuk konfirmon ekzistencën reale të pasurisë dhe nuk mundëson prezantimin e gjendjes së plotë dhe të saktë të pasurisë në pasqyrat financiare.

Rekomandimi A5 Ministri duhet të qartësojë kërkesat rregullative, të nxjerrë udhëzim të brendshëm lidhur me inventarizimin e pasurisë jo financiare dhe të trajtoj stafin relevant, në mënyrë që kërkesat e rregulloreve për pasuritë të zbatohen me konsistencë.

3.3 Të arkëtueshmet

Ministria ka prezantuar të arkëtueshme në pasqyrat financiare në vlerë prej 172,000€. Pjesën më të madhe të të arkëtueshmëve e përbëjnë të arkëtueshmet nga qiraja në parkun e biznesit në Drenas prej 94%, ndërsa pjesa tjetër janë nga shërbimet metrologjike.

Çështja A6 - Mbivlerësim i llogarive të arkëtueshme

Gjetja Llogaritë e arkëtueshme janë mjetet e pa inkasuara nga faturat e lëshuara për shërbimet të cilat i ofron ministria për klientët e saj. Ministria ka mbivlerësuar llogaritë e arkëtueshme në një total prej 8,000€ në të cilat përfshihen llogaritë nga regjistrimi i bizneseve në vlerë 6,000€ dhe llogaritë nga regjistrimi i pengut në vlerë prej 2,000€. Ministria kishte lëshuar vetëm faturat, por nuk kishte kryer asnjë shërbim për klientët, prandaj edhe nuk ka të drejtën e inkasimit. Kjo gjendje ka ardhur si rezultat kompetencës jo të duhur të zyrtarëve.

Rreziku Mbivlerësimi i llogarive të arkëtueshme nuk prezanton një gjendje të drejt, dhe rrjedhimisht ndikon vendimet e përdoruesve të informacionit në pasqyra financiare.

Rekomandimi A6 Ministri duhet të siguroj kompetencën tek zyrtarët përgjegjës në mënyrë që të mos prezanton si llogari të arkëtueshme urdhërpagesat e lëshuara klientëve.

Çështja A7 - Efikasitet i dobët në inkasimin e të arkëtueshmëve nga qiraja

Gjetja Ekzistojnë dy lloje të kontratave për dhënien e parcelave me qira në parkun e biznesit në Drenas, kontratat e lidhura para vitit 2013 dhe pas këtij viti.

- Bazuar në nenin 3 të kontratës para vitit 2013 “kushtet e pagesës së qirasë” Qiramarrësi është i obliguar që prej datës 1 deri më 5 të kryej pagesën e qirasë të muajit vijues. Në rast të vonesës së pagesës së qirasë, qiramarrësi do të ndëshkohet konform kamatave bankare të cilat janë në fuqi.
- Bazuar në nenin 2 të kontratës pas vitit 2013 “kushtet e pagesës së qirasë” qiramarrësi është i obliguar t’i paguaj qiranë qiramarrësit çdo 6 muaj, më së largu deri më datën 15 të muajit vijues. Në rast të vonesës së pagesës së qirasë, qiramarrësi do të ndëshkohet të paguaj interesin 5% të shumës së pagesës së qirasë.

Ne kemi konstatuar se niveli i të arkëtueshmëve nga qiraja të prezantuara në PVF është 162,000€ prej të cilave 39,243€ i takojnë vitit 2018. Të gjitha rastet janë fatura të cilat kanë tejkaluar afatin maksimal të përcaktuar me kontratë. Gjithashtu, MTI ka ndërmarrë masa për të arkëtueshmet që i takojnë periudhave para vitit 2017 duke i dërguar lëndët në avokaturën shtetërore në Ministrinë e Drejtësisë, por nuk janë ndërmarr veprime me kohë për të arkëtueshmet nga qiraja që i takojnë vitit 2018 në vlerë prej 39,243€. Rritja e të arkëtueshmëve në mënyrë të vazhdueshme, është rezultat i përpjekjeve të pa mjaftueshme të MTI-së që operatorët të paguajnë qiratë për hapësirat që shfrytëzojnë në Parkun e Biznesit në Drenas.

Rreziku Rritja e llogarive të arkëtueshme në mënyrë të vazhdueshme rrezikon grumbullimin e mjeteve me kohë, vjetërsimin e tyre si dhe mundësinë që ato të mos inkasohen asnjëherë.

Rekomandimi A7 Ministri duhet të siguroj se do të shqyrtohen të gjithë mekanizmat ligjor në inkasimin e të arkëtueshmëve të vonuara, duke kalkuluar edhe interesin e përcaktuar nga tregu bankar dhe me kontratë.

3.4 Obligimet e papaguara dhe detyrimet kontingjente

Pasqyra e obligimeve të papaguara ndaj furnitorëve në fund të vitit 2018 është 122,215€. Këto obligime janë bartur për t'u paguar në vitin 2019. Obligimet kryesisht kanë të bëjnë me: mallra dhe shërbime 73,244€ apo 60% (shpenzime të udhëtimeve jashtë vendit, mëditje, furnizime për zyre, publikime, mirëmbajtja e teknologjisë informative etj), projekte kapitale 32,809€ apo 27%, paga dhe mëditje 14,471€ apo 12% dhe shpenzime komunale 1,692€ apo 1%. Detyrimet kontingjente të prezantuara në pasqyrat vjetore financiare janë në vlerën 2,143,530€ të cilat pritet të shkaktojnë dalje të mjeteve nga ministria në të ardhmen.

Çështja A8 - Menaxhim i dobët i obligimeve

Gjetja Bazuar në rregullën financiare 02/2013, neni 5, raportimi i obligimeve të papaguara. Sipas dispozitave të nenit 39, paragrafi 1, të LMFP, obligim i vonuar për pagesë i organizatës buxhetore konsiderohet fatura e cila nuk është paguar 30 ditë pas pranimit të saj. Obligimet në MTI krahas vitit të kaluar janë trefishuar, pra nga 42,000€ të prezantuara në vitin 2017 kanë arritur në 122,215€ në vitin 2018. Të gjitha këto obligime kanë kaluar afatin prej 30 ditëve për pagesë.

Kjo gjendje është si rezultat i krijimit të shpenzimeve pa mjete të mjaftueshme në buxhet në 51 raste, me vlerë prej 52,206€, si rezultat i mbylljes së sistemit në fund të vitit për të kryer pagesa në 76 raste në vlerë prej 46,233€, për arsye teknike 6 raste në vlerë prej 20,240€ dhe për arsye të mungesës së raportit të menaxherit të kontratës 3,536€.

Rreziku Rritja e vazhdueshme e obligimeve mund kërcënoj ekuilibrin buxhetor për vitet e ardhshme, për shkak se pagesa e këtyre obligimeve duhet të jetë me prioritet, përndryshe operatorët ekonomik, mund t'i inkasojnë borxhet e tyre përmes rrugëve tjera ligjore.

Rekomandimi A8 Ministri i tregtisë duhet të siguroj se do të vendos nën kontroll obligimet duke mos hyrë në obligime pa fonde të planifikuara me buxhet, si dhe të kryej të gjitha obligimet brenda afateve të përcaktuara ligjore.

4 Qeverisja e mirë

Qeverisja e mirë nënkupton parimet themelore të llogaridhënies, efektivitetin e kontrolleve, menaxhimin e rreziqeve, pavarësinë e auditimit të brendshëm, koordinimin e ZKA me auditimin e brendshëm dhe qeverisjen e mirë me pasuritë publike.

Tregues kyç në mbështetje të qeverisjes efektive është zbatimi i rekomandimeve të auditimit pasi kjo tregon se në çfarë mase menaxhmenti po ndërmer veprime për t'i përmirësuar proceset ekzistuese dhe kontrollet. Niveli i përmbushjes së kërkesave të MFK nga ana e organizatave buxhetore po monitorohet edhe nga plotësimi i listave kontrolluese të vet-vlerësimit që plotësohet nga të gjitha OB-të, të cilat në fund të vitit i dorëzohen Ministrisë së Financave.

Ministria ka bërë vetëvlerësimin dhe listën e rreziqeve për vitin 2018 duke e konstruktuar edhe nivelin e rreziqeve sipas kategorive, megjithatë gjetjet tona vërtetojnë se veprimet e ministrisë nuk kanë qenë të mjaftueshme në funksion të parandalimit të gabimeve.

- MTI ka rritje enorme të detyrimeve kontingjente në dy vitet e fundit nga 11,230€ sa ishin në vitin 2016 ato kanë arritur në 1,932,830€ në vitin 2017 dhe 2,143,530€ në vitin 2018.

Konkluzioni i përgjithshëm mbi qeverisjen

MTI ka bërë një numër përmirësimesh në qeverisje, por ende mbetin një numër fushash ku nevojiten zhvillime të rëndësishme. Me theks të veçantë janë planifikimi dhe realizimi i projekteve kapitale, çështjet tjera lidhur me pagat dhe mëditjet si dhe çështjet lidhur me të hyrat, menaxhimin e llogarive të arkëtueshme dhe obligimet e papaguara së bashku me detyrimet kontingjente.

Ministria e posedon strategjinë për zhvillimin e sektorit privat 2017 -2021, por mungon një plan i përgjithshëm strategjik gjithëpërfshirës.

4.1 Sistemi i auditimit të brendshëm

Për të kryer një auditim efektiv nevojitet një program gjithëpërfshirës i punës që reflekton rreziqet financiare dhe të tjera të entitetit të audituar dhe që ofron siguri të mjaftueshme mbi efektivitetin e kontrollit të brendshëm. Ndikimi i raporteve të Auditimit të Brendshëm duhet të gjykohet nga rëndësia që i jep menaxhmenti adresimit të rekomandimeve si dhe nga mbështetja e ofruar nga një Komitet efektiv i Auditimit.

Njësia e Auditimit të Brendshëm (NjAB) operon me dy anëtarë të stafit: drejtori i NjAB dhe një auditor, të cilët janë të çertifikuar. NJAB ka hartuar planin vjetor dhe atë strategjik, janë planifikuar pesë auditime dhe një me kërkesë të menaxhmentit, të cilat edhe janë realizuar.

Komiteti i auditimit ka mbajtur katër takime në të cilat janë trajtuar çështjet e ndryshme të detektuara nga auditimi i brendshëm. NJAB ka raportuar tek ministri në baza tremujore dhe tek Njësia Qëndrore Harmoniuese e Auditimit të Brendshëm (NJQHAB) në baza gjashtë mujore.

Rekomandimi

Nuk kemi rekomandime në këtë fushë.

4.2 Raportimi menaxherial, llogaridhënia dhe menaxhimi i rrezikut

Për të pasur një planifikim të mirë, për të mbikëqyrë aktivitetet në baza të rregullta dhe për të mundësuar vendimmarrje, menaxhmentit ka nevojë të posedoj përveç raporte të rregullta dhe specifike edhe të regjistroj procesverbalet ku do të mund të kuptohen përfundimet e nxjerra nga diskutimet dhe aktivitetet që do të ndërmerren. E gjithë kjo me qëllimin e vetëm që llogaridhënia si proces i pranimit të përgjegjësive, të jetë e qartë për personat përgjegjës lidhur me veprimet e tyre duke shpalosë rezultatet në mënyrë transparente. Ndërsa, menaxhimi i rrezikut është një proces që ka të bëjë me identifikimin, analizën, vlerësimin dhe veprimet/masat e menaxhmentit për të kontrolluar dhe reaguar ndaj rreziqeve që kërcënojnë organizatën.

Procesi i raportimit të brendshëm në MTI është i vendosur, megjithëse raportimi është më shumë i natyrës menaxheriale sesa i asaj financiare. Në kuadër të ministrisë funksionojnë shtatë³ agjenci ekzekutive të cilat kanë strukturën e vet menaxheriale, përmes të cilës organizohet menaxhimi i aktiviteteve të përditshme operative. Ato kryejnë aktivitete operative të natyrave specifike për të cilat i raportojnë drejtpërdrejt Ministrit, ndërsa pasqyrat financiare përgatiten në MTI edhe për agjencitë.

Po ashtu, në kuadër të MTI-së funksionojnë edhe 10 departamente, ku drejtorët e këtyre departamenteve raportojnë tek Sekretari i Përgjithshëm. Këto takime janë të rregullta javore dhe trajtohen të gjitha aktivitetet e tyre në formën përshkruese.

Rekomandimi

Nuk kemi rekomandim në këtë fushë.

5 Progresi në zbatimin e rekomandimeve

Raporti ynë i auditimit për PFV-të të vitit 2017 të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë ka rezultuar në 15 rekomandime kryesore. Ministria kishte përgatitur një Plan Veprimi ku paraqitet mënyra se si do t'i zbatoj rekomandimet e dhëna.

Deri në fund të auditimit tonë për vitin 2018, gjashtë (6) rekomandime janë zbatuar; një (1) ishte në proces, pesë (5) nuk janë zbatuar, dhe tre (3) ishin të mbyllura të pazbatuara. Për një përshkrim më

³ Agjencia për Investime dhe Përkrahjet Ndërmarrjeve në Kosovë (AIPNK), Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve (ARBK), Agjencia e Pronësisë Industriale (API), Agjencia e Metrologjisë së Kosovës (AMK), Agjencia Kosovare e Standardizimit (AKS) dhe Drejtoria e Akreditimit të Kosovës DAK.

të plotë të rekomandimeve dhe mënyrën se si janë trajtuar ato, shihni tabelën 4 (ose tabelën e rekomandimeve).

Tabela 4 Përmbledhja e rekomandimeve të vitit paraprak dhe vitit 2018

Nr	Fusha e Auditimit	Rekomandimet e vitit 2017	Veprimet e ndërmarra	Statusi
1	Rekomandimet lidhur me Pasqyrat Financiare Vjetore	Ministri duhet të siguroj se është bërë një analizë për t'i përcaktuar shkaqet për kualifikimin e opinionit. Përgatitja e PFV-ve duhet t'i nënshtrohet kontrolleve dhe rishikimit të duhur më qëllim që të mos përsëritën gabimet në prezantimin e huamarrjeve.	Janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i zbatuar.
2	Rekomandimet lidhur me Pasqyrat Financiare Vjetore	Ministri duhet të analizoj shkaqet e theksimit të çështjes dhe të sigurojë se detyrimet kontingjente trajtohen dhe analizohen me kujdes dhe në koordinim me Avokaturën Shtetërore të sigurohen informata/dëshmi për përfaqësim adekuat të këtyre rasteve/lendeve. Po ashtu duhet siguruar informata dhe shpalosje të mjaftueshme për detyrimet kontingjente në PFV.	Janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i zbatuar.
3	Buxheti	Ministri duhet të siguroj menaxhim të mirë të buxhetit vjetor dhe të bëjë vlerësime sistematike të arsyeve lidhur me nivelin e ulët të ekzekutimit të buxhetit për projekte që ndërlidhen me investimet kapitale, mallra dhe shërbime si dhe komunalit në mënyrë që të përmirësoj performancë.	Nuk janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i pazbatuar.
4	Të hyrat	Ministri duhet të siguroj menaxhim të mirë të të hyrave, bazë të qartë të unifikuar/konsoliduar rregullative për të hyrat e ministrisë dhe me rastin e planifikimit të merren parasysh të gjitha aspektet duke përfshirë llojet adekuate të të hyrave.	Nuk janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i pazbatuar.
5	Paga dhe shtesa	Ministri duhet të sigurojë menaxhim dhe kontrolle adekuate në fushën e personelit, të ndërmarrë veprimet që për pozitat e mbuluara me ushtrues detyre të bëhet zgjidhje e qëndrueshme me pozita të rregullta në pajtim me kërkesat ligjore dhe kompensimi i zyrtarëve të bëhet në harmoni me përshkrimin e detyrave të punës.	Nuk janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i pazbatuar.

6	Mallra dhe shërbime	Ministri duhet të sigurojë kontrolle adekuate në procesin e shpenzimeve dhe zbatim korrekt të procedurave të blerjeve (LPP), më qëllim të rritjes së transparencës mbi shpenzimin e parave publike.	Nuk janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i pazbatuar i mbyllur.
7	Mallra dhe shërbime	Ministri duhet të siguroj kontrolle në angazhimet e stafit me kontrata për shërbime të veçanta që ato mos të kalojnë periudhën e lejuar. Nevoja për staf shtesë për pozitat e karrierës duhet të analizohet dhe nëse rritja e numrit të stafit është e domosdoshme, kjo të inkorporohet në planifikimet buxhetore.	Nuk janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i pazbatuar.
8	Mallra dhe shërbime	Ministri duhet të sigurojë menaxhim të mirë dhe kontrolle adekuate rreth avanceve, të respektohen afatet ligjore për mbylljen e tyre, ndërsa mjetet e pa arsyetuara duhet të kthehen në buxhetin e ministrisë sipas kërkesave ligjore.	Nuk janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i pazbatuar.
9	Subvencione dhe transfere	Ministri duhet të sigurojë kontrolle adekuate në fushën e subvencioneve duke respektuar marrëveshjet dhe kërkesat ligjore me qëllim që objektivat e projektit të jenë të qarta dhe realizimi i subvencioneve të sjell rezultatet e planifikuara.	Janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i zbatuar.
10	Çështje e përbashkët	Ministri duhet të siguroj menaxhim të mirë dhe kontrolle adekuate në fushën e prokurimit, njësitë kërkuese të jenë të qarta në përcaktimin e nevojave dhe përgatitja e planit të prokurimit të jetë sa më real. Të siguroj se janë zbatuar të gjitha kërkesa ligjore gjatë vlerësimit të ofertave dhe zbatimit të kontratave, me qëllim të rritjes së vlerës për paratë publike.	Janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandimi në proces të zbatimit.
11	Çështje e përbashkët	Ministri duhet të siguroj se trajtohet mungesa e lejes ndërtimore dhe në koordinim dhe bashkëpunim me organet kompetente të marrë veprime për çështjen e lejes së përdorimit dhe të sigurohet se të gjitha shpenzimet e bëra justifikohen dhe kanë mbështetje ligjore.	Nuk janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i pazbatuar i mbyllur.

12	Llogarit e arkëtueshme	Ministri duhet të ketë një strategji në menaxhimin e kontratave të qirasë dhe trajtimin e llogarive të arkëtueshme si dhe të aplikoj mekanizma më efektiv për uljen e llogarive të arkëtueshme.	Janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i zbatuar
13	Niveli i zbatimit të rekomandimeve nga viti paraprak.	Ministri duhet të sigurojë kontrolle dhe monitorim adekuat të planit mbi zbatimin e rekomandimeve, të identifikohen shkaqet e mos zbatimit të rekomandimeve dhe të ndërmerren veprime për rishikimin e planit i cili i nënshtrohet monitorimit të rregullt nga menaxhmenti.	Janë ndërmarr veprime nga ana e ministrisë por jo të mjaftueshme.	Rekomandimi pazbatuar i mbyllure
14	Njësia e Auditimit të brendshëm	Ministri duhet të siguroj funksionim të duhur të NjAB-së, për rekomandimet e dhëna të përgatiten planet për implementimin dhe gjithashtu të siguroj se komiteti i auditimit ka përmbushur kërkesat për mbikëqyrje dhe raportim.	Janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i zbatuar
15	Qeverisja e mirë	Ministri duhet të sigurojë se është deleguar përgjegjësia e drejtpërdrejtë për menaxhimin e rrezikut. Gjithashtu të siguroj se të gjitha bizneset të cilat operojnë në territorin e Kosovës kanë licencë shërbimi dhe të analizoj arsyet e anulimeve të shumta të konkurseve duke ndërmarrë veprime përmirësuese.	Janë Ndërmarrë veprime nga ana e ministrisë.	Rekomandim i zbatuar
Nr	Fusha e auditimit	Rekomandimet e vitit 2018		
1	Pasqyra Financiare	Ministri duhet që të shqyrtoj arsyet e mos vijimit në punë të këtyre punëtorëve, të zgjidhë problemin e angazhimit të tyre të rregullt në punë, ose në të kundërtën, të ndërpres pagesat e parregullta për pagat e tyre. Për shkak të kompleksitetit të këtij problemi, Ministri rekomandohet që çështjen e mëtejme të këtyre pagesave ta adresoj edhe në Qeveri.		
2	Pasqyra Financiare	Ministri duhet të rishikoj memorandumimin lidhur me vjeljen e qirasë dhe pjesës që i takon Komunës së Drenasit në mënyrë që mos të vije deri te tërheqja e mjeteve nga vendimet gjyqësore në kategori të gabuara ekonomike dhe se do të bëhet klasifikimi i drejt i shpenzimeve në mënyrë që përdoruesit e pasqyrave financiare të informohen drejt.		

3	Pasqyra Financiare	Ministri duhet të siguroj se hartuesit e pasqyrave në bashkëpunim me departamentin ligjor do të jenë më të kujdesshëm gjatë shpalosjes së detyrimeve kontingjente duke prezantuar gjendjen e plotë të tyre në pasqyrat financiare.
4	Analiza e buxhetit	Ministri duhet të siguroj se do të ketë bashkëpunim me komunat dhe ti eliminoj me kohë të gjitha problemet me shpronësimin në mënyrë që mos të ketë ngecje në inicimin dhe realizimin e projekteve lidhur me qendrat e bizneseve.
5	Të hyrat	Ministri duhet të siguroj menaxhim të mirë të të hyrave dhe me rastin e planifikimit të merren parasysh të gjitha informacionet relevante përfshi edhe realizimin e vitit paraprak.
6	Paga dhe shtesa	Ministri duhet të siguroj se do të kompensohen punonjësit e dëmtuar sipas koeficientit të përcaktuar me akt emërim.
7	Mallra dhe shërbime	Ministri duhet të siguroj që të plotësohen të gjitha vendet e lira të punës të aprovuara me buxhet dhe të ketë vullnetin se angazhimet e tilla të ju përmbahen kërkesave ligjore.
8	Mallra dhe shërbime	Ministri duhet të sigurojë menaxhim të mirë dhe kontrole adekuate rreth avanceve, të respektohen afatet ligjore për mbylljen e tyre, ndërsa mjetet e pa arsyetuara duhet të kthehen në buxhetin e ministrisë sipas kërkesave ligjore.
9	Mallra dhe shërbime	Ministria duhet të siguroj se të gjithë menaxherët e kontratës, përgatitin dhe azhurnojnë planin për menaxhimin e kontratës, sipas kushteve të kontratës dhe realizimit të saj, në pajtim me ligjin në fuqi.
10	Pasuritë jofinanciare	Ministri duhet të qartësoj kërkesat rregullative, të nxjerrë udhëzime të brendshëm lidhur me inventarizimin e pasurisë jo financiare dhe të trajtoj stafin relevant, në mënyrë që kërkesat e rregulloreve për pasuritë të zbatohen me konsistencë.
11	Llogaritë e arkëtueshme	Ministri duhet të siguroj kompetencën tek zyrtarët përgjegjës në mënyrë që të mos prezantohen si llogari të arkëtueshme urdhërpagesat.
12	Llogaritë e arkëtueshme	Ministri duhet të sigurojë se do të shqyrtohen rrugët më të lehta ligjore në inkasimin e të arkëtueshmëve të vonuara së bashku me interesin vonesë të përcaktuar nga tregu bankar dhe me kontratë dhe se do të sigurojë se do të ndërmerren veprime të menjëhershme ligjore pas tejkalimit të afatit ligjor të të arkëtueshmëve.
13	Obligimet e papaguara	Ministri i tregtisë duhet të siguroj se do të mbaj nën kontroll obligimet duke mos hyrë në obligime pa mjete të planifikuara me buxhet, të planifikoj me kohë mbylljen e sistemit për zotime, të rritë kujdesin tek zyrtarët përgjegjës në kompletimin e lëndëve në mënyrë që mos të kthehen lëndët për arsye teknike nga Banka Qendrore.

Shtojca I: Shpjegim i llojeve të ndryshme të opinioneve të aplikuara nga ZKA

(e shkëputur nga ISSAI 200)

Forma e opinionit

147. Auditori duhet të japë një **opinion të pa-modifikuar** nëse arrin në përfundimin se pasqyrat financiare janë përgatitur, në të gjitha aspektet materiale, në pajtim me kornizën e zbatueshme financiare.

Nëse auditori, bazuar mbi dëshmitë e marra të auditimit, arrin në përfundimin se pasqyrat financiare si tërësi përmbajnë keq-deklarime materiale ose nuk arrin të marrë dëshmi të mjaftueshme auditimi për të nxjerrë përfundimin se pasqyrat financiare si tërësi nuk përmbajnë keq-deklarime materiale, atëherë ai duhet të modifikojë opinionin në raportin e auditorit sipas pjesës që flet për 'Përcaktimin e llojit të modifikimit që i bëhet opinionit të auditorit'.

148. Nëse pasqyrat financiare të përgatitura sipas kërkesave të një kornize për prezantim të drejtë nuk arrijnë të japin një paraqitje të drejtë, auditori duhet të diskutojë çështjen me menaxhmentin dhe, varësisht nga kërkesat e kornizës së zbatueshme për raportim financiar dhe nga mënyra se si zgjidhet çështja, të përcaktojë nëse është e nevojshme të modifikojë opinionin e auditimit.

Modifikimet që i bëhen opinionit në raportin e auditorit

151. Auditori duhet të modifikojë opinionin në raportin e auditorit në rast se, duke u bazuar në dëshmitë e marra të auditimit, arrin në përfundimin se pasqyrat financiare si tërësi përmbajnë gabime materiale, ose në qoftë se auditori nuk ka mundur të marrë dëshmi auditimi të mjaftueshme dhe të përshtatshme për të nxjerrë përfundimin se pasqyrat financiare si tërësi nuk përmbajnë keq-deklarime materiale. Auditorët mund të japin tri lloje opinionesh të modifikuara: opinion të kualifikuar, opinion të kundërt dhe mohim të opinionit.

Përcaktimi i llojit të modifikimit që i bëhet opinionit të auditorit

152. Vendimi se cili lloj i opinionit të modifikuar është i përshtatshëm varet nga:

- natyra e çështjes që i jep shkas modifikimit – d.m.th nëse pasqyrat financiare përmbajnë keq-deklarime materiale ose, në rast se ishte e pamundur për të marrë dëshmi auditimi të mjaftueshme dhe të përshtatshme, mund të përmbajnë keqdeklarime materiale; dhe
- gjykimi i auditorit rreth përhapjes së efekteve ose efekteve të mundshme që çështja ka në pasqyrat financiare.

153. Auditori duhet të japë një **opinion të kualifikuar nëse**: (1) pasi ka marrë dëshmi auditimi të mjaftueshme dhe të përshtatshme, auditori arrin në përfundimin se keqdeklarimet, ose individualisht ose së bashku, janë materiale por nuk janë përhapur në pasqyrat financiare, ose (2) nëse auditori nuk ka mundur të marrë dëshmi auditimi të mjaftueshme dhe të përshtatshme në të cilat të bazojë një opinion, por arrin në përfundimin se efektet e çdo gabimi të pazbuluar mbi pasqyrat financiare kanë mundur të jenë materiale por jo të përhapura.

154. Auditori duhet të japë një **opinion të kundërt nëse**, pasi ka marrë dëshmi auditimi të mjaftueshme dhe të përshtatshme, auditori arrin në përfundimin se keqdeklarimet, ose individualisht ose së bashku, janë edhe materiale edhe të përhapura në pasqyrat financiare.

155. Auditori duhet japë **mohim të opinionit nëse**, pasi nuk ka mundur të marrë dëshmi auditimi të mjaftueshme dhe të përshtatshme në të cilat të bazojë një opinion, auditori arrin në përfundimin se efektet e çdo gabimi të pazbuluar mbi pasqyrat financiare kanë mundur të jenë edhe materiale edhe të përhapura. Nëse, pas pranimit të angazhimit, auditori bëhet i vetëdijshëm se menaxhmenti ka imponuar një kufizim të fushëveprimit të auditimit, për të cilin auditori konsideron se mund të rezultojë në nevojën për të shprehur një opinion të kualifikuar ose mohim opinionit mbi pasqyrat financiare, auditori duhet të kërkojë nga menaxhmenti ta heqë atë kufizimin.

156. Nëse auditori jep një opinion të modifikuar, ai duhet të modifikojë edhe titullin për të korresponduar me llojin e opinionit i shprehur. ISSAI 1705 jep udhëzime shtesë rreth gjuhës specifike që duhet përdorur kur jepet një opinion dhe për të përshkruar përgjegjësinë e auditorit. Ajo gjithashtu përfshin shembuj ilustrues të raporteve.

Paragrafët e Theksimit të Çështjes dhe paragrafët e Çështjeve të Tjera në raportin e auditorit

157. Nëse auditori e konsideron të nevojshme për të tërhequr vëmendjen e përdoruesve në një çështje të paraqitur ose shpalosur në pasqyrat financiare, e cila është sa e rëndësishme aq edhe thelbësore që ata të kuptojnë pasqyrat financiare, por ka prova të mjaftueshme e të përshtatshme se çështja nuk përmban keq deklarime materiale në pasqyrat financiare, auditori duhet të përfshijë një paragraf të Theksimit të Çështjes në raportin e tij. Paragrafët për Theksimin e Çështjes duhet t'i referohen vetëm informacionit të paraqitur ose shpalosur në pasqyrat financiare.

158. Një paragraf i theksimit të çështjes duhet:

- të përfshihet menjëherë pas opinionit;
- të ketë titullin 'theksim i çështjes' ose ndonjë titull tjetër të përshtatshëm;
- të përmbajë një referencë të qartë ndaj çështjes që theksohet dhe të tregojë se në ç'pjesë të pasqyrave financiare mund të gjenden shpalosjet relevante që e përshkruajnë plotësisht çështjen; dhe
- të tregojë se opinionit i auditimit nuk është modifikuar për sa i përket çështjes të theksuar.

159. Nëse auditori e konsideron të nevojshme për ta komunikuar një çështje, përveç atyre që janë paraqitur ose shpalosur në pasqyrat financiare, e cila, në gjykimin e auditorit, është e rëndësishme për përdoruesit në mënyrë që ta kuptojnë auditimin, përgjegjësitë e auditorit apo raportin e auditimit, dhe me kusht që kjo nuk është e ndaluar me ligj ose rregullore, duhet të përpilohet një paragraf me titullin "Çështje Të Tjetra", apo ndonjë titull tjetër të përshtatshëm. Ky paragraf duhet të paraqitet menjëherë pas opinionit dhe pas çdo paragrafi të Theksimit të Çështjes.

Shtojca II: Letër Konfirmimi

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLICA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVO			
ZYRA KOMBËTARE E AUDITIMIT / NACIONALNA KANCELARIJA REVIZIJE / NATIONAL AUDIT OFFICE			
DATE / DATUM / DATE		18.06.2019	
Numëri Org. / Org. No.	Shtetë Masif. / Klasif. Kod / Class. Code	Nr. Prot. / Prot. No.	Faqe / Stranica / No. Pages
03	47	1104	2

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLICA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVO			
QEVERIA E KOSOVËS - VLADA KOSOVA - GOVERNMENT OF KOSOVO			
MINISTRIA E TREGTISË DHE INDUSTRIJË / MINISTARSTVO TRGOVINE I INDUSTRIJE			
Numëri / No.	02	Nr. Prot. / Prot. No.	5338
Nr. Stranica / No. Pages	2	Data / Datum / Date	18.06.19
Prishinë / a			

Republika e Kosovës

Republika Kosova-Republic of Kosovo

Qeveria -Vlada-Government

Ministria e Tregtisë dhe Industrisë-Ministarstvo Trgovine i Industrije-

Ministry of Trade and Industry

LETËR E KONFIRMIMIT

Për pajtueshmërinë me të gjeturat e Auditorit të Përgjithshëm në Raportin e auditimit për vitin 2018 dhe për zbatimin e rekomandimeve

Për: Zyrën Kombëtare të Auditimit

Të nderuar/a,

Përmes kësaj shkrese, konfirmoj se:

- kam pranuar draft raportin e Zyrës Kombëtare të Auditimit për auditimin e Pasqyrave Financiare të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë për vitin e përfunduar më 31 dhjetor 2018 me vërejtjen e më poshtme (në tekstin e mëtejshëm "Raporti");
- nuk pajtohem me rekomandimin A1, si dhe me Opinionin e Kualifikuar të dhënë, me arsyetimin se janë kryer shpenzime në emër të 26 punonjësve serb. Baza për mos pranim të Rekomandimit A1, dhe opinionit të kualifikuar është se përgjegjës për këtë është Qeveria e Republikës së Kosovës ku edhe ka lëshuar Vendimin Nr. 06/39 datë 22.07.2015, si rrjedhojë e kësaj Ministria e Tregtisë dhe Industrisë ka qenë e detyruar ta implementoj si dhe

- brenda 30 ditëve nga pranimi i Raportit final, do t'ju dorëzoj një plan të veprimit për zbatimin e rekomandimeve (përveç rekomandimit A1), i cili do të përfshijë afatet kohore dhe stafin përgjegjës për implementimin e tij.

Z. Burim Rreci

Sekretar i Përgjithshëm i Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë

Data: 18.06.2019, Prishtinë,

